

ENSIO AUER

TYÖVOIMAN TARJONTA JA KYSYNTÄ HELSINGIN RAVINTOLATYÖN- VÄLITYKSESSÄ

Helsingin ravintolatyönvälitys ennen ja nyt

Vuonna 1946 perustettiin silloiseen Helsingin kaupungin työnvälitystoimistoon erikoisosasto hoitamaan hotelli- ja ravintola-alan julkista työnvälitystä Helsingissä. Samoihin aikoihin alan työnantajaliitto lopetti työnvälitystoimintansa. Aluksi Helsingin työnvälitystoimiston ravintolaosasto eli ravintolatyönvälitys hoiti työnvälitystä pelkästään Helsingissä, mutta vähitellen toiminta laajeni koko valtakunnan alueelle maakunnissa toimivien hotellien ja anniskeluravintoloiden ryhtyessä tilaamaan siltä ammattityöntekijöitä. Ravintolatyönvälitys toimi kunnallisena työnvälityselimenä aina vuoteen 1961 asti, jolloin maamme julkinen työnvälitys kokonaan siirtyi valtiolle. Valtio ryhtyi luomaan laajaa työnvälitysverkostoa perustaen maahan useita uusia työnvälityspisteitä. Niiden luku on tällä hetkellä 167. Kun tarkoituksena on, että jokainen työnvälitystoimisto hoitaa omalla paikkakunnallaan myös hotelli- ja ravintola-alan työnvälitystä, on ravintolatyönvälitys vähitellen

luopunut vuosien aikana valtaamistaan asemista eri puolilla maata ja keskittynyt hoitamaan hotelli- ja ravintola-alan työnvälitystä yksinomaan Helsingissä. Työnantajat ja työnhakijat, jotka syystä taikka toisesta haluavat asioida nimenomaan ravintolatyönvälityksen kanssa, voivat luonnollisesti jättää työpaikkatarjouksensa ja työnhakemuksensa Helsinkiin. Suotavaa kuitenkin olisi, että paikallisten työnvälitystoimistojen palveluksia ensisijaisesti käytettäisiin hyväksi. Viime vuosina ei ravintolatyönvälitys ole enää suunnannut mainostoimenpiteitään Helsingin ulkopuolelle, vaan on se jättänyt mm. kiertokirjeiden ja mainoslehtisten lähettämisen paikallisten työnvälitystoimistojen huoleksi. Kun näissä toimistoissa ei aina ole tarjolla työnantajien tilaamia ammattityöntekijöitä, on sopivien ehdokkaiden hankintaa tehostettu työnvälitystoimistojen keskeisellä yhteistoiminnalla. Yhteistyötä on suuressa määrin tukenut kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työnvälitysasiaintoimiston kaksi kertaa kuukaudessa

julkaisema "Viikon työpaikat" -niminen avointen työpaikkojen luettelo, joka toimitetaan jokaiseen työnvälitystoimistoon. Ravintolatyönvälityksen ja muiden työnvälitystoimistojen yhteistyö on ollut niin vilkasta, että vuosittain on keskimäärin 200 työntekijää toimitettu työhön asuinpaikkakunnan ulkopuolelle. Nämä ovat pääasiassa olleet keittiötyöntekijöitä.

Tarkasteltaessa ravintolatyönvälityksen toimintaa tilastojen valossa todetaan, että v. 1946—60 työnhakijoita oli yhteensä 50 174 (miehiä 5 886, naisia 44 288), työpaikkatarjouksia 82 581 (5 446, 77 135) ja työnvälityksiä 58 895 (4 023, 54 872) eli keskimäärin 3 344 työnhakijaa, 5 505 työpaikkatarjousta ja 3 926 työnvälitystä vuodessa. Työnvälitysten määrä on suurempi kuin työnhakijoiden määrä, koska sama työnhakija on vuoden aikana välitetty työhön useammin kuin yhden kerran. Vuodesta 1961 alkaen on työnvälitystilastot tehty uusien periaatteiden mukaan, joten ne eivät kaikissa suhteissa ole vertauskelpoisia aikaisempien tilastojen kanssa.

V. 1961—66 työnhakijoita oli yhteensä 32 292 (miehiä 4 686, naisia 27 606), työpaikkatarjouksia 50 894 (3 543, 47 351) ja työnvälityksiä 27 315 (2 417, 24 898) eli keskimäärin 5 382 työnhakijaa, 8 482 työpaikkatarjousta ja 4 552 työnvälitystä vuodessa.

Käsityksen saamiseksi siitä, millä tavoin ravintolatyönvälityksen työnvälitykset jakaantuvat ammattiryhmittäin, mainittakoon, että esimerkiksi v. 1966 johtohenkilöstön osuus oli 116 eli 2,3 %, tarjoiluhenkilöstön ja kassojen 2 017 eli 40,2 %, keittiöhenkilöstön 2 765 eli 55,1 %, portierien, eteisvahtimestareiden ja hotellinsiivoojien 114 eli 2,3 % ja muiden 5 eli 0,1 % työnvälitysten kokonaismäärästä, joka oli 5 017.

Ravintolatyönvälityksen asiakkaina on ollut alan kaikkien ammattiryhmien edustajia ravintolapäälliköitä myöten. Toiminnan alkuaikoina julkiseen työnvälitykseen kohdistuneet ennakkoluulot ovat vuosien mittaan

hävinneet, ja niinpä nykyään taitavimmatkin ammattityöntekijät ilmoittautuvat ravintolatyönvälitykseen työpaikkaa hakiessaan.

Työnantajille on jatkuvasti korostettu sitä, että työvoiman kysynnän voimakas keskittyminen alan julkiseen työnvälitykseen suuntaa myös työvoiman tarjonnan sen piiriin. Ymmärtäen tällaisen keskittymisen edut työnantajat ovat ottaneet ravintolatyönvälityksen toivomukset huomioon. Niinpä suurin piirtein kaikki helsinkiläiset tarjoitus- ja ravitsemisliikkeet säännöllisesti tilaavat henkilökuntaa ravintolatyönvälityksestä. Tämä kävi selvästi ilmi pari vuotta sitten tehdystä tutkimuksesta: ravintolatyönvälityksen virkailija suoritti Helsingin poliisilaitoksen kansliassa vertailun ravintolatyönvälityksen työnantajaluettelon ja poliisilaitoksen ravintolakortiston välillä todeten, että muutamaa harvaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki tšekäläiset alan liikkeet esiintyivät ravintolatyönvälityksen asiakkaina.

Kaiken edellä olevan perusteella voidaan havaita, että ravintolatyönvälityksellä on huomattava merkitys työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtauspaikkana, ja että sen tilastot antavat hyviä viitteitä työvoiman kysynnän ja tarjonnan välisestä suhteesta eri ammattiryhmissä. Tämä on hyödyksi koulutus- ja kurssitoimintaa suunniteltaessa.

Työvoimapula

Liike-elämässä asiakkaan tilaama tavara pyritään nopeasti toimittamaan perille, jotta luottamukselliset suhteet säilyisivät ja tilausten jatkuva saanti varmistuisi. Myös julkisessa työnvälityksessä ymmärretään nopean asiakaspalvelun merkitys luottamuksellisten suhteiden ylläpitäjänä. Onko ravintolatyönvälitys sitten onnistunut nopeasti hankkimaan tilattua työvoimaa asiakkailleen? Kysymykseen voidaan vastata sekä myöntävästi että kieltävästi. Varsinkaan keväisin ja kesäisin, jolloin ammattitaitoisen

työvoiman tarve on suuri eikä pätevää henkilökuntaa ole riittävästi tarjolla, ei nopeaan välitystoimintaan ole ikävä kyllä parhaalla tahdollakaan päästy. Kuitenkin on todettava: työnantajat ovat ymmärtäneet ravintolatyönvälityksen vaikeudet eivätkä ole luopuneet jättämästä tietoja avoimista paikoistaan, vaikka toisinaan ovat hyvinkin pitkään joutuneet odottamaan työntekijää.

Kun työntekijäehdokkaista ei ole kuulunut, ovat työnantajat olleet pakotettuja etsimään työvoimaa sanomalehti-ilmoituksin, sem-

minkin kun ravintolatyönvälitys ei viime aikoina ole määrärahojen niukkuuden takia voinut sitä työnantajien puolesta tehdä. Sanomalehti-ilmoittelukaan ei suinkaan aina ole johtanut toivottuun tulokseen. Helsingissä erityisesti sesonkiaikana esiintyvää työvoimapulaa on koetettu lievittää hankkimalla työntekijöitä muilta paikkakunnilta. Perhesiteet ovat kuitenkin monessa tapauksessa estäneet työnhakijan siirtymisen pois kotipaikkakunnalta. Helsinkiin siirtymistä on rajoittanut myös se, että täällä oleviin työ-

Taulukko 1. Työvoiman kysyntä ja tarjonta ravintolatyönvälityksessä ajalla 1. 10. 1966—1. 9. 1967

Ammattiluokittelu	1. 10. 66			1. 11. 66			1. 12. 66			2. 1. 67			1. 2. 67			1. 3. 67		
	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja
Kassat (annisk.rav.)	4	1	9	4	3	4	2	2	9	2	2	9	1	1	12	6	4	8
Tarjoilijat (—»—), naiset ..	88	10	40	67	5	30	98	10	17	35	7	18	21	6	42	41	12	43
» » , miehet	10	1	2	2	—	3	8	—	—	4	3	—	6	3	1	6	3	1
» (kahvilat)	6	3	12	2	—	2	4	—	16	2	1	10	3	—	9	1	—	8
Baarimyyjät	10	6	17	9	2	7	3	1	9	4	—	18	4	—	15	5	4	16
Keittäjät (annisk.rav.)	6	5	10	2	2	11	2	1	12	1	1	10	2	2	14	4	3	16
Kokit »	5	1	6	4	1	2	2	—	—	2	2	3	3	1	5	4	1	3
Keittäjät (ruokalat)	16	9	16	8	7	11	4	3	14	2	2	20	4	3	13	5	2	18
Kylmäköt	7	4	10	5	4	7	5	3	8	8	2	4	3	2	4	6	2	2
Keittiöapulaiset	35	20	67	31	22	36	25	12	34	16	11	37	19	7	39	18	9	37
Astianpes. ja -kantajat	19	15	67	13	9	32	12	8	40	4	4	48	8	4	32	12	7	42

Ammattiluokittelu	1. 4. 67			1. 5. 67			1. 6. 67			1. 7. 67			1. 8. 67			1. 9. 67		
	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja	Työnhakijoita kaikkiaan	Työttömiä	Avoimia paikkoja
Kassat (annisk.rav.)	2	1	15	3	3	16	6	4	11	1	1	4	3	1	8	5	—	4
Tarjoilijat (—»—), naiset ..	21	2	74	27	4	140	55	3	86	20	7	57	20	4	30	28	3	40
» » , miehet	—	—	3	1	—	2	4	1	3	6	3	2	2	2	3	—	—	3
» (kahvilat)	3	2	9	1	—	30	3	1	17	2	—	17	2	2	13	3	3	8
Baarimyyjät	6	4	27	4	1	37	3	2	41	5	3	21	3	3	24	3	3	12
Keittäjät (annisk.rav.)	4	1	19	5	2	28	3	—	20	4	3	14	2	1	12	1	—	9
Kokit »	2	1	5	3	2	4	1	—	4	6	2	4	4	—	4	3	1	7
Keittäjät (ruokalat)	4	2	24	5	1	29	7	4	29	5	2	25	5	3	24	8	3	12
Kylmäköt	4	2	9	14	6	16	9	5	8	4	3	9	6	—	8	5	3	6
Keittiöapulaiset	12	6	58	13	5	116	18	8	94	12	5	65	14	6	54	26	15	54
Astianpes. ja -kantajat	6	5	65	9	3	93	6	4	74	10	8	48	16	11	35	8	5	68

paikkoihin liittyy vain poikkeustapauksissa asuntoetu. Ne työnantajat, jotka ovat varanneet asunnon, ovat yleensä saaneet palvelukseensa hyvää ja pitkäaikaista työvoimaa. Täydellä syyllä voidaan sanoa, että mikäli tällaiset työnantajat nykyistä huomattavasti enemmän varaisivat asuntoja Helsinkiin työhön pyrkiville työntekijöille, mm. tarjoilijoille ja keittäjille, saataisiin työvoimaa pääkaupungissa vähennetyksi. Työnvälitystoimistot tarjosivat viimekin kesänä ravintolatyönvälitykselle useita hyvän ammattitaidon omaavia keittiötyöntekijöitä, joista täällä oli kova puute, mutta asunton puuttumisen takia ei läheskään kaikkia voitu sijoittaa.

Tilannekatsaukset

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan välinen suhde ravintolatyönvälityksessä käy ilmi mm. tilannekatsauksesta, joka tehdään jokaisen kuukauden alussa ja puolivälissä. Siitä selviää mm. työnhakijoiden kokonaismäärä, työttömien työnhakijoiden määrä ja avoimien työpaikkojen määrä. Oheisessa tilastossa on em. tietoja jokaisen kuukauden ensimmäiseltä päivältä 1. 10. 66—1. 9. 67 väliseltä ajalta. Tilastoon on otettu eräitä tärkeitä ammattiryhmiä, joiden edustajista on suurimman osan vuotta ollut puute. Työnhakijoiden kokonaismäärää osoittavissa luvuissa on työssä olevien työnhakijoiden, siis paikanvaihdosta haluavien työntekijöiden lisäksi myös ainoastaan tilapäistyötä haluavia työnhakijoita. Näiden määrä on tarjoilijoiden ryhmässä erityisen suuri.

Kun lähemmin tarkastellaan edellä olevaa tilastoa, havaitaan, että muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta avoimien paikkojen määrä on jokaisessa ammattiryhmässä työttömien työnhakijoiden määrää suurempi. Touko-kesäkuussa on työtilaisuuksia erityisen runsaasti kausiravintoloiden henkilökuntatarpeen ja kesälomasijaisten suuren kysynnän ansiosta. Anniskeluravintolan tarjoilijoiden, baarimyyjien ja anniskeluravin-

tolan keittäjien kysynnän ja tarjonnan välinen epäsuhte on touko-kesäkuussa erityisen räikeä. Keittiöapulaisten ja astianpesijöiden tarjonta on kysyntään nähden aivan riittämätön. Talvikuuksina ovat luvut huomattavasti pienempiä kuin keväällä ja kesällä.

Epäsäännölliset työnhakijat

Varsinkin anniskeluravintolan tarjoilijoiden ja astianpesijöiden ryhmissä työnhakijoiden määrää osoittavat luvut olisivat suuremmat, jos kaikki ravintolatyönvälityksestä työtä hakeneet henkilöt olisi merkitty kirjoihin. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, sillä työntekijöitä, joilta on puuttunut työtodistukset, ei ole otettu työnhakijaluetteloon. Nämä työntekijät ovat tavallisesti olleet alkoholijuomien väärinkäyttöön sortuneita, työpaikasta toiseen kiertäviä henkilöitä. Sekä työnantajat että työntekijät ovat hyväksyneet tällaisiin työnhakijoihin kohdistuneet karsintatoimenpiteet. Tämä on hyvin ymmärrettävää, sillä pilaavathan työmaajuoppottelua harrastavat työntekijät helposti koko ammattikunnan maineen. Ilmeisesti työvoimapolun seurauksena näyttävät epä-säännölliset työntekijät ravintolatyönvälityksen torjuvasta asenteesta huolimatta suhteellisen helposti sijoittuvan työpaikkoihin. Jos kunnollista työvoimaa olisi riittävästi tarjolla, olisi heidän tietysti pakko siirtyä pois alalta heille paremmin soveltuviin tehtäviin. Kunnollisten työntekijöiden ja nimienomaan harjoittelijoiden suojelemiseksi huonolta esimerkiltä olisi työnantajien nykyistä paljon voimaperäisemmin rajoitettava epäsäännöllisten työntekijöiden sijoittumista työpaikkoihin. Työtodistukset olisi nostettava niille kuuluvaan arvoon.

Naistarjoilijoiden ikäkysymys

Naistarjoilijoiden ikäkysymys muodostaa vaikean pulman työnvälitystoiminnassa. Valtaosa ravintoloista haluaa palvelukseensa aivan nuoria naistarjoilijoita, joita ei tie-

tenkään riitä jokaiselle tilaajalle. Vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat työnhakijat joutuvat näin ollen usein hyvinkin pitkään odotamaan työtilaisuutta samaan aikaan kun muutoin heille sopivia paikkoja on jatkuvasi täyttämättä. Varttuneempien naistarjoilijoiden joukossa on erinomaisen ammattitaidon ja säännölliset elämäntavat omaavia henkilöitä, joten olisi erittäin toivottavaa, että työnantajat helpottaisivat näiden työnteekijöiden sijoittumista työmarkkinoille.

Alan ulkopuolinen työvoima

Työvoimapulasta aiheutuva välitystojmenpiteiden hitaus erityisesti keväällä ja kesällä on kiusallista myös työnvälittäjälle, jolle nopeat välitystojmenpiteet antavat parhaat mahdollisuudet hyvien suhteiden luomiseen työnantajapiireihin. Työntekijöiden lisäämiseksi varsinkin kesäkautena ravintolatöyönvälitys on omalta osaltaan koettanut tehdä voitavansa. Niinpä erilaisten mainoskampanjoiden avulla on hankittu kotirouvia ja muita naisia alan ulkopuolelta lähinnä kesäkuukausiksi ravitsemisliikkeiden keittiöihin aputehtäviin. Helsingissä turistikmatkalla olevia ulkomaisia miesopiskelijojita on kymmenittäin sijoitettu astianpesijöiksi. Kun vuorotyö ei tunnu kiinnostavan alan ulkopuolistakaan työvoimaa, on aputyövoiman tarve vain osaksi saatu tyydytetyksi.

Kurssitoiminta

Myös kurssitoimintaan on yhteistyössä Hotelli- ja ravintolakoulun, Kampin ammatikoulun ja Kahvilaravintolaliiton kanssa kiinnitetty huomiota. Hyvän kielitaidon omaaville nais- ja miesylioppilaille, joista useat ovat olleet kielten opiskelijöitä, on jo viitenä vuotena keväisin järjestetty Hotelli- ja ravintolakoulussa lyhyt tarjoilukurssi. Näiltä kursseilta ei tietenkään ole valmistunut mitään ammattitaitoisia tarjoilijöitä, mutta itsevarmuutta nämä kurssit sentään ovat asianomaisille antaneet. Tähän mennessä on yli 200 ylioppilastarjoilijaa ollut

kesätyössä anniskeluravintoloissa täällä ja matkailureittien varsilla olevissa ravintoloissa eri puolilla maata. Aika monet ovat tarjoilleet useampana peräkkäisenä kesänä hankkien siten itselleen hyvän ammattitaidon. Muutamat ovat valinneet ravintola-alan elämänurakseen. Kokemukset näistä tarjoilijöistä ovat olleet myönteisiä; vain harvoissa tapauksissa on tullut pettymyksiä. Kesätyövoimakysymyksen järjestämiseksi olisi ilmeisesti syytä entistä enemmän kiinnittää huomiota opiskelijatyövoiman kouluttamiseen, joka kesän jälkeen siirtyy pois alalta.

Viinikassapulaa on myös viime aikoina saatu vähennetyksi kurssitoiminnan avulla. Parina viime vuotena on Hotelli- ja ravintolakoulun järjestämiltä kursseilta, joille ravintolatöyönvälitys hankki oppilaat, saatu lähes kolmekymmentä uutta viinikassaa alalle.

Kampin ammatikoulussa on ollut hotellin kerrosemäntäkurssi ja ravintolatöyönvälityksen ehdotuksesta ravintola-apulaiskurssi sekä neljä baariapulaiskurssia, joille töyönvälitys hankki oppilaat. Kahvilaravintolaliiton järjestämänä on kahtena keväänä ollut tarjoilukurssi kesän ajaksi kahvilatarjoilijöiksi pyrkineille naisylioppilaille ja muille nuorille naisille.

Hiljakkoin on ravintolatöyönvälitys tehnyt esityksen 60 tuntia kestävän täydennyskurssin järjestämiseksi täläläisten raittiusravintolöiden, kahvilöiden ja baarien palveluksessa oleville emännille. Edelleen on ehdotettu 8 kuukautta kestävän keittäjäkurssin ja 6—8 kuukautta kestävän baarimyyjäkurssin järjestämistä Helsingissä. Työllisyyskurssilain suomissa puitteissa tullaan julkisen töyönvälityksen taholta jatkuvasti kiinnittämään huomiota kurssitoiminnan järjestämiseen.

Koulutustoiminta on viime vuosina ollut hotelli- ja ravintola-alalla huomattavan laajaa. Myös ravintolatöyönvälityksessä on todettu koulutetun työvoiman tarjonnan kas-

vu. Kun julkisuudessa esiintyneiden tietojen mukaan majoitus- ja ravitsemisliikkeiden määrä tulee lähivuosina nopeasti kasvamaan, ja kun otetaan huomioon, että alalla on lisääntyneestä koulutustoiminnasta huolimatta vielä puute pätevistä työvoimasta, on tietysti paikallaan suunnitelmallisesti kouluttaa uusia työntekijöitä tulevaa tarvetta vastaava määrä. Jos maamme kaikki majoitus- ja ravitsemisliikkeet ja ravintolatyöntekijät ennakoluulottomasti käyttäisivät hyväkseen alan julkisen työnvälityksen palveluksia, saisivat ne elimet, jotka kantavat vastuun uuden työvoiman

kouluttamisesta, työnvälitystilastoista erinomaisten kuvien työvoiman tarjonnan ja kysynnän välisestä suhteesta eri ammattiryhmissä. Tämä olisi hyvä pohja koulutussuunnitelmia tehtäessä. Tähän päämäärään kannattaneen vakavasti pyrkiä ja verrattomana apuna olisivat luonnollisesti kaikkein arvokkaimmista taholta tulleet julkilausumat ja molemmille työmarkkinaosapuolille esitetyt vetoomukset. Onhan kysymyksessä molempia työmarkkinaosapuolia ja myös julkista työnvälitystä mitä suurimmassa määrin kiinnostava asia.